

POSTĘPOWANIE KARNE (SZP)

ŚRODKI PRZYMUSU (CZ. I –
ZATRZYMANIE, ZASADNY OGÓLNE
STOSOWANIA ŚRODKÓW
ZAPOBIEGAWCZYCH, TYMCZASOWE
ARESZTOWANIE)

mgr Michał Basa

Katedra Postępowania Karnego WPAE Uwr

ŚRODKI PRZYMUSU PROCESOWEGO

POJĘCIE I ISTOTA ŚRODKÓW PRZYMUSU

Czynności organów postępowania mające na celu zabezpieczenie prawidłowego toku postępowania lub spełnienie obowiązków procesowych za pomocą przymusu lub groźby jego zastosowania

USTAWOWY KATALOG ŚRODKÓW PRZYMUSU PROCESOWEGO

ujęcie

zatrzymanie

środki
zapobiegawcze

Poszukiwanie
oskarżonego i
list gończy

List żelazny

Kary
porządkowe

Zabezpieczenie
majątkowe

UJĘCIE

- **Art. 243 [Ujęcie osoby]**
 - § 1. Każdy ma prawo ująć osobę na gorącym uczynku przestępstwa lub w pościgu podjętym bezpośrednio po popełnieniu przestępstwa, jeżeli zachodzi obawa ukrycia się tej osoby lub nie można ustalić jej tożsamości.
 - § 2. Osobę ujętą należy niezwłocznie oddać w ręce Policji.
- Schwytanie sprawcy na gorącym uczynku,
- W **nieprzerwanym pościgu** podjętym bezpośrednio po popełnieniu przestępstwa,
- Forma pozbawienia wolność, realizowana w ramach ustawowego uprawnienia

UJĘCIE

- Wyrok SA w Szczecinie z 3 lipca 2008 r.
- 1. Pościg w ujęciu art. 243 § 1 KPK należy rozumieć tak, jak to się przyjmuje w języku potocznym, jako **podążanie za sprawcą**, którego przestępne zachowanie dostrzegło się w celu uniemożliwienia mu oddalenia się. **Wymóg bezpośredniości jest spełniony także wówczas, gdy sprawca nie został dostrzeżony w miejscu popełnienia przestępstwa, ale możliwe jest ustalenie kierunku oddalania się sprawcy, którego zatrzymujący dogoni.** Tak samo będzie w sytuacji, gdy w czasie podążania za sprawcą dojdzie do utraty z nim kontaktu wzrokowego. **Czas pościgu nie jest ograniczony, może on trwać zarówno kilkanaście sekund czy kilka minut, jak i kilka dni.**
- 2. Do ujęcia na podstawie art. 243 § 1 KPK wystarczy dostrzeżenie zachowania wypełniającego ustawowe znamiona przestępstwa i to jedynie strony przedmiotowej.

UJĘCIE

Ujętego sprawcę
należy natychmiast
oddać w ręce Policji

Dopuszczalne jest
krótkotrwałe
pozbawienie
wolności

Ujęcie przekształca
się w zatrzymanie

Lub ujętego zwalnia
się

ZATRZYMANIE

Pojęcie zatrzymania

- **Krótkotrwałe pozbawienie wolności** osoby podejrzanej lub podejrzanego przez uprawniony organ postępowania, w celu zabezpieczenia prawidłowego toku postępowania lub przeprowadzenia postępowania przyspieszonego

Cel zatrzymania – zastosowanie środka zapobiegawczego lub przymusowe doprowadzenie osoby podejrzanej lub oskarżonego do organu procesowego

RODZAJE ZATRZYMAŃ

Zatrzymania Właściwe, procesowe (art. 244 i n k.p.k)

Porządkowe (prewencyjne) (art. 15 pkt 3 Upol) –
gwarancje przewidziane w k.p.k./; art. 15 ust. 2
UPol

Administracyjne (art. 33 ust. 1 ustawy o
wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu
alkoholizmowi)

KONSTYTUCYJNY STANDARD ZATRZYMANIA

- **Art. 41 [Gwarancja nietykalności i wolności osobistej]**
- 1. Każdemu zapewnia się nietykalność osobistą i wolność osobistą. **Pozbawienie lub ograniczenie wolności może nastąpić tylko na zasadach i w trybie określonych w ustawie.**
- 2. Każdy pozbawiony wolności nie na podstawie wyroku sądowego ma prawo odwołania się do sądu w celu niezwłocznego ustalenia legalności tego pozbawienia. **O pozbawieniu wolności powiadamia się niezwłocznie rodzinę lub osobę wskazaną przez pozbawionego wolności.**
- 3. Każdy zatrzymany powinien być **niezwłocznie i w sposób zrozumiały dla niego poinformowany o przyczynach zatrzymania.** Powinien on być **w ciągu 48 godzin od chwili zatrzymania przekazany do dyspozycji sądu.** Zatrzymanego należy zwolnić, jeżeli w ciągu 24 godzin od przekazania do dyspozycji sądu nie zostanie mu doręczone postanowienie sądu o tymczasowym aresztowaniu wraz z przedstawionymi zarzutami.
- 4. Każdy pozbawiony wolności powinien być **traktowany w sposób humanitarny.**
- 5. Każdy **bezprawnie pozbawiony wolności ma prawo do odszkodowania.**

KONWENCYJNY STANDARD ZATRZYMANIA

- **Artykuł 5 [Prawo do wolności i bezpieczeństwa osobistego]**

- I. Każdy ma prawo do wolności i bezpieczeństwa osobistego. Nikt nie może być pozbawiony wolności, z wyjątkiem następujących przypadków i w trybie ustalonym przez prawo:
 - a) zgodnego z prawem pozbawienia wolności w wyniku skazania przez właściwy sąd;
 - b) zgodnego z prawem zatrzymania lub aresztowania w przypadku niepodporządkowania się wydanemu zgodnie z prawem orzeczeniu sądu lub w celu zapewnienia wykonania określonego w ustawie obowiązku;
 - c) zgodnego z prawem zatrzymania lub aresztowania w celu postawienia przed właściwym organem, jeżeli istnieje uzasadnione podejrzenie popełnienia czynu zagrożonego karą, lub, jeśli jest to konieczne, w celu zapobieżenia popełnieniu takiego czynu lub uniemożliwienia ucieczki po jego dokonaniu;
 - d) pozbawienia nieletniego wolności na podstawie zgodnego z prawem orzeczenia w celu ustanowienia nadzoru wychowawczego lub zgodnego z prawem pozbawienia nieletniego wolności w celu postawienia go przed właściwym organem;
 - e) zgodnego z prawem pozbawienia wolności osoby w celu zapobieżenia szerzeniu przez nią choroby zakaźnej, osoby umyślowo chorej, alkoholika, narkomana lub włóczęgi;
 - f) zgodnego z prawem zatrzymania lub aresztowania osoby, w celu zapobieżenia jej nielegalnemu wkroczeniu na terytorium państwa, lub osoby, przeciwko której toczy się postępowanie o wydalenie lub ekstradycję.

KONWENCYJNY STANDARD ZATRZYMANIA

- **Artykuł 5 [Prawo do wolności i bezpieczeństwa osobistego]**
- 2. Każdy, kto został zatrzymany, powinien zostać niezwłocznie i w zrozumiałym dla niego języku poinformowany o przyczynach zatrzymania i o stawianych mu zarzutach.
- 3. Każdy zatrzymany lub aresztowany zgodnie z postanowieniami ustępu I lit. c) niniejszego artykułu powinien zostać niezwłocznie postawiony przed sędzią lub innym urzędnikiem uprawnionym przez ustawę do wykonywania władzy sądowej i ma prawo być sądzony w rozsądnym terminie albo zwolniony na czas postępowania. Zwolnienie może zostać uzależnione od udzielenia gwarancji zapewniających stawienie się na rozprawę.
- 4. Każdy, kto został pozbawiony wolności przez zatrzymanie lub aresztowanie, ma prawo odwołania się do sądu w celu ustalenia bezzwłocznie przez sąd legalności pozbawienia wolności i zarządzenia zwolnienia, jeżeli pozbawienie wolności jest niezgodne z prawem.
- 5. Każdy, kto został pokrzywdzony przez niezgodne z treścią tego artykułu zatrzymanie lub aresztowanie, ma prawo do odszkodowania.

PRZESŁANKI ZATRZYMANIA POLICYJNEGO (ART. 244 K.P.K.)

- **Art. 244 [Czynności zatrzymania]**
- § 1. Policja ma prawo zatrzymać osobę podejrzaną, jeżeli istnieje **uzasadnione przypuszczenie**, że popełniła ona przestępstwo, a zachodzi **obawa ucieczki** lub **ukrycia się tej osoby** albo **zatarcia śladów przestępstwa** bądź też nie można ustalić jej tożsamości albo **istnieją przesłanki do przeprowadzenia przeciwko tej osobie postępowania w trybie przyspieszonym**.
- § 1a. Policja ma prawo zatrzymać **osobę podejrzaną**, jeżeli istnieje uzasadnione przypuszczenie, że popełniła ona **przestępstwo z użyciem przemocy na szkodę osoby wspólnie zamieszkującej**, a **zachodzi obawa, że ponownie popełni przestępstwo z użyciem przemocy wobec tej osoby**, zwłaszcza gdy popełnieniem takiego przestępstwa grozi.

PRZESŁANKI ZATRZYMANIA POLICYJNEGO (ART. 244 K.P.K.)

- **Art. 244 [Czynności zatrzymania]**
- § 1b. Policja **zatrzymuje** osobę podejrzaną, jeśli przestępstwo, o którym mowa w § 1a, zostało popełnione przy użyciu broni palnej, noża lub innego niebezpiecznego przedmiotu, a **zachodzi obawa, że ponownie popełni ona przestępstwo z użyciem przemocy wobec osoby wspólnie zamieszkującej**, zwłaszcza gdy popełnieniem takiego przestępstwa grozi.
- § 2. Zatrzymanego należy natychmiast **poinformować o przyczynach zatrzymania i o przysługujących mu prawach**, w tym o prawie do skorzystania z pomocy adwokata lub radcy prawnego, do korzystania z bezpłatnej pomocy tłumacza, jeżeli nie włada w wystarczającym stopniu językiem polskim, do złożenia oświadczenia i odmowy złożenia oświadczenia, do otrzymania odpisu protokołu zatrzymania, do dostępu do pierwszej pomocy medycznej oraz o prawach wskazanych w [art. 245](#), [art. 246 § 1](#) i [art. 612 § 2](#), jak również o treści [art. 248 § 1 i 2](#), a także wysłuchać go.

PRZESŁANKI ZATRZYMANIA POLICYJNEGO (ART. 244 K.P.K.)

- **Art. 244 [Czynności zatrzymania]**
- § 3. **Z zatrzymania sporządza się protokół**, w którym należy podać imię, nazwisko i funkcję dokonującego tej czynności, **imię i nazwisko osoby zatrzymanej**, a w razie niemożności ustalenia tożsamości - jej rysopis oraz dzień, godzinę, miejsce i przyczynę zatrzymania z podaniem, o jakie przestępstwo się ją podejrzewa. Należy także wciągnąć do protokołu złożone przez zatrzymanego oświadczenia oraz zaznaczyć udzielenie mu informacji o przysługujących prawach. Odpis protokołu doręcza się zatrzymanemu.
- § 4. **Niezwłocznie po zatrzymaniu osoby podejrzanej należy przystąpić do zebrania niezbędnych danych, a także o zatrzymaniu zawiadomić prokuratora.** W razie istnienia podstaw, o których mowa w [art. 258 § 1-3](#), należy wystąpić do prokuratora w sprawie skierowania do sądu wniosku o [tymczasowe aresztowanie](#).

PRZESŁANKI ZATRZYMANIA POLICYJNEGO (ART. 244 K.P.K.)

- **Art. 244 [Czynności zatrzymania]**
- § 5. Minister Sprawiedliwości określi, w drodze rozporządzenia, wzór pouczenia, o którym mowa w § 2, zawierającego w szczególności informacje o przysługujących zatrzymanemu uprawnieniach: do korzystania z bezpłatnej pomocy tłumacza, do złożenia oświadczenia i odmowy złożenia oświadczenia, do otrzymania odpisu protokołu zatrzymania, do dostępu do pierwszej pomocy medycznej, jak również o prawach wskazanych w § 2, w [art. 245](#), [art. 246 § 1](#) oraz [art. 612 § 2](#) oraz informację o treści [art. 248 § 1 i 2](#), mając na względzie konieczność zrozumienia pouczenia także przez osoby niekorzystające z pomocy pełnomocnika.

PRZESŁANKI ZATRZYMANIA POLICYJNEGO (ART. 244 K.P.K.)

- **Art. 245 [Kontakt z adwokatem na żądanie zatrzymanego]**
- § 1. Zatrzymanemu na jego żądanie należy niezwłocznie umożliwić nawiązanie w dostępnej formie kontaktu z adwokatem lub radcą prawnym, a także bezpośrednią z nimi rozmowę; w wyjątkowych wypadkach, uzasadnionych szczególnymi okolicznościami, zatrzymujący może zastrzec, że będzie przy niej obecny.
- § 2. Przepis [art. 517j § 1](#) oraz przepisy wydane na podstawie [art. 517j § 2](#) stosuje się odpowiednio.
- § 3. Przepisy [art. 261](#) stosuje się odpowiednio, z tym że zawiadomienie następuje na żądanie zatrzymanego.

PRZESŁANKI ZATRZYMANIA POLICYJNEGO (ART. 244 K.P.K.)

Uzasadnione przypuszczenie, że zatrzymany popełnił przestępstwo

Obawa ucieczki albo ukrycia się osoby podejrzanej albo zatarcia śladów przestępstwa, bądź też braku możliwości ustalenia tożsamości tej osoby

Istnienia przesłanek do przeprowadzenia przeciw tej osobie postępowania przyspieszonego

PRZESŁANKI ZATRZYMANIA POLICYJNEGO (ART. 244 K.P.K.)

- → stan obawy musi wynikać z okoliczności ujawnionych w postępowaniu, względnie w toku czynności zatrzymania
- → obawa ucieczki lub ukrycia się albo zacierania śladów przestępstwa musi być uzasadniona, poparta konkretnymi okolicznościami wskazującymi prawdopodobieństwo ich wystąpienia i wynikać z okoliczności ujawnionych w postępowaniu; nie może to być obawa abstrakcyjna. Ryzyko takiego stanu rzeczy nie może wynikać wyłącznie z danych i informacji
- Obawa ucieczki będzie zachodziła, gdy z racjonalnie ocenionego zachowania osoby podejrzanej będzie można wywnioskować, że umknęłaby wymiarowi sprawiedliwości, gdyby nie została zatrzymana uzyskanych w poza procesowy sposób
- Na **obawę ukrycia** się nie będzie wskazywało nieposiadanie stałego zameldowania lub częste zmienianie miejsca pobytu, jeżeli okoliczności te nie będą połączone z zamiarem, co najmniej uchylenia się od postępowania karnego

OBOWIĄZKI INFORMACYJNE PO DOKONANIU ZATRZYMANIA

Przyczyny zatrzymania i prawa przysługujące zatrzymanemu, w tym prawo do skorzystania z pomocy adwokata lub radcy prawnego,

Prawo skorzystania z pomocy tłumacza,

Prawo do złożenia oświadczenia i odmowy złożenia oświadczenia,

Prawo do otrzymania odpisu protokołu zatrzymania,

Prawo do niezwłocznego nawiązania kontaktu z adwokatem lub radcą prawnym i bezpośredniej z nimi rozmowy,

Prawo do złożenia zażalenia na zatrzymanie,

Prawo do nawiązania w dostępnej formie kontaktu z właściwym urzędem konsularnym lub przedstawicielstwem dyplomatycznym w razie zatrzymania obywatela państwa obcego,

O obowiązku natychmiastowego zwolnienia, jeśli:

- Ustaną przyczyny zatrzymania,
- w ciągu 48 godzin od zatrzymania osoba zatrzymana nie zostanie przekazana do dyspozycji sądu wraz z wnioskiem o zastosowanie TA lub w ciągu 24 godzin od przekazania sądowi nie zostanie zastosowane TA

PRAWO DO KONTAKTU Z ADWOKATEM LUB RADCĄ PRAWNYM

Art. 245 [Kontakt z adwokatem na żądanie zatrzymanego]

§ 1. Zatrzymanemu na jego żądanie należy niezwłocznie umożliwić nawiązanie w dostępnej formie kontaktu z adwokatem lub radcą prawnym, a także bezpośrednią z nimi rozmowę; w wyjątkowych wypadkach, uzasadnionych szczególnymi okolicznościami, zatrzymujący może zastrzec, że będzie przy niej obecny.

§ 2. Przepis [art. 517j § 1](#) oraz przepisy wydane na podstawie [art. 517j § 2](#) stosuje się odpowiednio.

§ 3. Przepisy [art. 261](#) stosuje się odpowiednio, z tym że zawiadomienie następuje na żądanie zatrzymanego.

KRYTERIA BADANIE PRZY ROZPOZNAWANIU ZAŻALENIA

Legalność – czy zatrzymania dokonał uprawniony organ?

Zasadność – czy było merytorycznie uzasadnione ? Czy dokonano go zgodnie z przesłankami?

Prawidłowość – czy procedura zatrzymania była prawidłowa? Czy nie przekroczyło maksymalnego czasu trwania? Czy zatrzymany mógł skorzystać z przysługujących mu gwarancji?

PRAWO DO KONTAKTU Z ADWOKATEM LUB RADCĄ PRAWNYM

pomiędzy zatrzymanym (osobą podejrzaną), który nie jest jeszcze podejrzanym, a adwokatem lub radcą prawnym **nie zostaje zawiązany stosunek obrończy**

Dostępna forma to np. rozmowa telefoniczna, ale w każdym wypadku zatrzymany ma prawo do „bezpośredniej z nimi rozmowy”,

Na żądanie zatrzymanego Policja lub inny organ dokonujący zatrzymania obowiązany jest bezzwłocznie zawiadomić o zatrzymaniu osobę najbliższą dla zatrzymanego, przy czym może to być osoba wskazana przez zatrzymanego

PRAWO DO ZŁOŻENIA ZAŻALENIA NA ZATRZYMANIE

- **Art. 246 [Zażalenie]**
- § 1. Zatrzymanemu przysługuje zażalenie do sądu. W zażaleniu zatrzymany może się domagać zbadania **zasadności, legalności oraz prawidłowości** jego zatrzymania.
- § 2. Zażalenie przekazuje się niezwłocznie **sądowi rejonowemu miejsca zatrzymania lub prowadzenia postępowania**, który również niezwłocznie je rozpoznaje.
- § 3. W razie uznania **bezzasadności** lub **nielegalności** zatrzymania sąd zarządza **natychmiastowe zwolnienie zatrzymanego**.
- § 4. W wypadku stwierdzenia bezzasadności, nielegalności lub nieprawidłowości zatrzymania **sąd zawiadamia o tym prokuratora i organ przełożony nad organem, który dokonał zatrzymania**.
- § 5. W razie zbiegu zażaleń na zatrzymanie i tymczasowe aresztowanie można rozpoznać je łącznie.

- sygn. akt II 2 Kp 254/18

- **POSTANOWIENIE**

- dnia 14 listopada 2018 r.

- **Sąd Rejonowy w Picimiu Dolnym w II Wydziale Karnym,**
- w składzie:
- SSR Roman Bratny – przewodniczący,
- Anna Kowalska – protokolant,
- po rozpoznaniu na posiedzeniu w dniu 14 listopada 2018 r.,
- przy obecności prokuratora Prokuratury Rejonowej w Picimiu Dolnym: _____,
- zażalenia Marka Nowaka na zatrzymanie w dniu 11 listopada 2018 r.,
- na podstawie art. 246 § 1 k.p.k.,
- **postanawia:**
- uznać zatrzymanie za **legalne, zasadne i prawidłowe.**

PRZYKŁAD SFORMUŁOWANIA

- Rozpoznając zażalenie na zatrzymanie sąd skupia się na ocenie jego legalności (dokonanie zatrzymania przez uprawnione podmioty w granicach ich kompetencji), zasadności (dokonanie zatrzymania w sytuacji istnienia ku temu ustawowych przesłanek) oraz prawidłowości (sposobu dokonania zatrzymania, zgodności zatrzymania z przepisami prawa karnego procesowego, nieprzekroczenia konstytucyjnego i ustawowego czasu trwania zatrzymania).
- Zatrzymanie R.Z. dokonał funkcjonariusz Policji, który w ramach działań operacyjnych uczestniczył w demonstracji z dnia 11 listopada 2018 r. Protokół zatrzymania, również wypełniony jest przez funkcjonariusza Policji. Tym samym należało uznać, że zatrzymanie dokonane było legalnie.
- Odnosząc się do kwestii zasadności zatrzymania skarżącego, należy wskazać, że zgodnie z brzmieniem przepisu art. 244 § 1 k.p.k. Policja ma prawo zatrzymać osobę podejrzaną, jeżeli istnieje uzasadnione przypuszczenie, że popełniła ona przestępstwo, a zachodzi obawa ucieczki lub ukrycia się tej osoby albo zatarcia śladów przestępstwa bądź też nie można ustalić jej tożsamości albo istnieją przesłanki do przeprowadzenia przeciwko tej osobie postępowania w trybie przyspieszonym.
- Podstawową przesłanką zatrzymania jest istnienie uzasadnionego przypuszczenia, że dana osoba popełniła przestępstwo. Przesłance tej musi towarzyszyć co najmniej jedna z następujących okoliczności: obawa ukrycia się lub ucieczki osoby podejrzanej, obawa zatarcia śladów przez osobę podejrzaną, brak możliwości ustalenia tożsamości osoby podejrzanej, istnienie podstaw do prowadzenia przeciwko tej osobie postępowania w trybie przyspieszonym. Zatrzymaniu podlega osoba podejrzana, a zatem taka, którą podejrzewa się o popełnienie przestępstwa, ale której nie przedstawiono jeszcze zarzutu popełnienia przestępstwa. Przez uzasadnione przypuszczenie należy rozumieć sytuację, w której na podstawie posiadanych przez organ informacji można stwierdzić, że dana osoba dopuściła się przestępstwa. Nie musi to być jednak taki stopień pewności, który uzasadniałby wydanie postanowienia o przedstawieniu zarzutów.

PRZYKŁAD SFORMUŁOWANIA

- Zatrzymanie przeprowadzono w sposób zasadny, bowiem zaktualizowały się co najmniej dwie przesłanki pozwalające na jego dokonanie. Funkcjonariusze Policji mogli zasadnie przypuszczać, że R.Z. popełnił przestępstwo. Zgodnie z treścią art. 256 § 1 k.k. kto publicznie propaguje faszystowski lub inny totalitarny ustrój państwa lub nawołuje do nienawiści na tle różnic narodowościowych, etnicznych, rasowych, wyznaniowych albo ze względu na bezwyznaniowość, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2. Funkcjonariusze, którzy dokonali zatrzymania skarżącego ustalili, że w trakcie Marszu (...) na ul. (...) w (...), organizowanego z okazji obchodów setnej rocznicy odzyskania przez Polskę niepodległości niósł on dwa banery z napisami „Życie i Śmierć dla Narodu” z symbolem falangi oraz godła Polski z lat 1919 – 1928 oraz „Śmierć Wrogom Ojczyzny” bez żadnych symboli. Należy podkreślić, że symbol „Falangi”, będący symbolem nacjonalistycznym, używany był przed wybuchem II wojny światowej przez organizacje nacjonalistyczne w tym przede wszystkim przez Ruch Narodowo – Radykalny „Falanga” – organizację działającą w latach 1935 – 1939. RNR „Falanga” zakładał przekształcenie Polski w państwo totalitarne, przy czym przywódcy ruchu skłaniali się na tej drodze do faszyzmu włoskiego. Powyższe pozwala na przyjęcie, że publiczne prezentowanie symbolu „Falangi” (ramię zaciśnięte na mieczu) może wypełniać ustawowe znamiona czynu z art. 256 § 1 k.k. (propagowanie ustroju faszystowskiego). Tego rodzaju zapatrywanie utrwaliło się również w orzecznictwie sądów powszechnych (tak: M. Woliński, *Prawnokarne aspekty zwalczania mowy nienawiści*, Lex./el 2014). **Sąd nie przesądza tymi stwierdzeniami ani o winie, ani o sprawstwie skarżącego w toczącym się przeciwko niemu postępowaniu, wskazując jedynie, że spełniona została przesłanka „uzasadnionego przypuszczenia popełnienia przestępstwa”.**
- O zasadności zatrzymania przesądza również istnienie w momencie dokonywania zatrzymania obawy ucieczki, bądź ukrycia się osoby podejrzanej. W momencie, w którym R.Z. miał dopuścić się zarzucanego mu czynu, znajdował się w wielotysięcznym tłumie, zatem nie było możliwości dokonania z nim na miejscu niezbędnych czynności procesowych. Istniała także uzasadniona obawa, że zatrzymany z łatwością może ukryć się wśród uczestników marszu. W tym stanie rzeczy, krótkotrwałe pozbawienie wolności skarżącego było niezbędne dla dokonania z jego udziałem obligatoryjnych czynności dochodzenia. Zatrzymany został zwolniony niezwłocznie po ich przeprowadzeniu.

PRZYKŁAD SFORMUŁOWANIA

- Zatrzymanie było prawidłowe, bowiem zostało przeprowadzone zgodnie z przepisami proceduralnymi. R.Z. nie pozostawał w dyspozycji organów ścigania dłużej niż było to konieczne dla przeprowadzenia istotnych czynności procesowych. Organy ścigania nie przekroczyły ustawowego czasu trwania zatrzymania (oskarżony był pozbawiony wolności przez 16 godzin i 10 minut z dopuszczalnych 48 godzin). W trakcie trwania zatrzymania nie naruszono godności skarżącego, samo zatrzymanie nie było nieproporcjonalne, ani bezcelowe. Nadto, skarżącego pouczone o wszystkich przysługujących mu prawach oraz umożliwiono skorzystanie z nich.

ZATRZYMANIE PROKURATORSKIE

- **Art. 247 [Zatrzymanie i przymusowe doprowadzenie na żądanie prokuratora]**
- § 1. Prokurator może zarządzić zatrzymanie i przymusowe doprowadzenie osoby podejrzanej albo podejrzanego, jeżeli zachodzi uzasadniona obawa, że:
 - 1) nie stawia się na wezwanie w celu przeprowadzenia z ich udziałem czynności, o których mowa w art. 313 § 1 lub art. 314, albo badań lub czynności, o których mowa w art. 74 § 2 lub 3;
 - 2) mogą w inny bezprawny sposób utrudniać postępowanie.
- § 2. Zatrzymanie i przymusowe doprowadzenie, o którym mowa w § 1, może także nastąpić, gdy zachodzi potrzeba niezwłocznego zastosowania środka zapobiegawczego.
- § 3. W związku z zatrzymaniem można też zarządzić przeszukanie. Przepisy art. 220-222 i art. 224 stosuje się odpowiednio.

ZATRZYMANIE PROKURATORSKIE

- **Art. 247 [Zatrzymanie i przymusowe doprowadzenie na żądanie prokuratora]**
- § 4. Niezwłocznie po doprowadzeniu przeprowadza się z udziałem zatrzymanego czynności wskazane w § 1, a po ich dokonaniu należy zwolnić go, o ile nie zachodzi potrzeba stosowania środka zapobiegawczego.
- § 5. Rozstrzygając w przedmiocie środka zapobiegawczego, prokurator niezwłocznie zwalnia zatrzymanego albo występuje do sądu z wnioskiem o zastosowanie tymczasowego aresztowania.
- § 6. Do zatrzymania, o którym mowa w § 1, stosuje się odpowiednio art. 246.
- § 7. Zarządzenia, o których mowa w § 1, wykonuje Policja lub inne organy, o których mowa w art. 312, w zakresie swych właściwości, jeżeli ustawa uprawnia je do zatrzymywania osoby. Zarządzenia dotyczące zatrzymania i przymusowego doprowadzenia żołnierza w czynnej służbie wojskowej, z wyjątkiem terytorialnej służby wojskowej pełnionej dyspozycyjnie, w sprawach niezwiązanych z wykonywaniem obowiązków służbowych, wykonują właściwe organy wojskowe.

ZATRZYMANIE PROKURATORSKIE

przepis normuje instytucję "zatrzymania i przymusowego doprowadzenia" w określonym celu procesowym

Uprawniony do zatrzymania jest prokurator, a **wykonawcą** tej decyzji procesowej jest Policja,

Stosuje się wobec:

Osoby podejrzanej,

Podejrzanego,

USTAWOWY CZAS TRWANIA ZATRZYMANIA

- **Art. 248 [Czas trwania]**
- § 1. Zatrzymanego należy natychmiast zwolnić, gdy ustanie przyczyna zatrzymania, a także jeżeli w ciągu 48 godzin od chwili zatrzymania przez uprawniony organ nie zostanie on przekazany do dyspozycji sądu wraz z [wnioskiem](#) o zastosowanie tymczasowego aresztowania; należy go także zwolnić na polecenie sądu lub prokuratora.
- § 2. Zatrzymanego należy zwolnić, jeżeli w ciągu 24 godzin od przekazania go do dyspozycji sądu nie doręczono mu [postanowienia](#) o zastosowaniu wobec niego tymczasowego aresztowania.
- § 3. Ponowne zatrzymanie osoby podejrzanej na podstawie tych samych faktów i dowodów jest niedopuszczalne.

Od momentu
ujęcia/zatrzymania (48
godzin)

24 godziny dla sądu od
momentu przekazania
zatrzymanego z
wnioskiem o
zastosowanie TA

Niedopuszczalne jest skrócenie jednego
terminu kosztem drugiego

ŚRODKI ZAPOBIEGAWCZE - DEFINICJA

Środki zapobiegawcze to zespół środków prawnych o charakterze represyjnym, określanych przez przepisy k.p.k., mające na celu zabezpieczenie prawidłowego toku postępowania i przeciwdziałanie nadużyciom w postaci mactwa, ucieczki lub ukrycia się oskarżonego, a wyjątkowo także zapobiegające popełnieniu nowego, ciężkiego przestępstwa.

PRZESŁANKI OGÓLNE, DYREKTYWY I
ZASADY STOSOWANIA ŚRODKÓW
ZAPOBIEGAWCZYCH

POJĘCIE ŚRODKÓW ZAPOBIEGAWCZYCH

To środki przymusu stosowane wobec oskarżonego dla zabezpieczenia prawidłowego toku postępowania lub wyjątkowo także w celu zapobiegnięcia popełnieniu przez oskarżonego nowego, ciężkiego przestępstwa.

CELE STOSOWANIA ŚRODKÓW ZAPOBIEGAWCZYCH

- 1) zabezpieczenie prawidłowego toku postępowania karnego
- 2) zapobiegnięcie popełnieniu przez oskarżonego (podejrzanego) nowego, ciężkiego przestępstwa

Zgodnie z art. 5 ust. 1 lit c EKPC:

- 1) postawienia aresztowanego przed właściwym organem;
- 2) zapobieżenia popełnieniu czynu zagrożonego karą
- 3) uniemożliwienia ucieczki po dokonaniu takiego czynu.

Stosowanie środków zapobiegawczych dla realizacji innych celów jest prawnie niedopuszczalne.

USTAWOWY CEL STOSOWANIA ŚRODKÓW ZAPOBIEGAWCZYCH

- **Art. 249 [Podstawy i tryb stosowania]**
- § 1. Środki zapobiegawcze można stosować w celu zabezpieczenia prawidłowego toku postępowania, a wyjątkowo także w celu zapobiegnięcia popełnieniu przez oskarżonego nowego, ciężkiego przestępstwa; można je stosować tylko wtedy, gdy zebrane dowody wskazują na duże prawdopodobieństwo, że oskarżony popełnił przestępstwo.

FUNKCJE ŚRODKÓW ZAPOBIEGAWCZYCH

FUNKCJA ZABEZPIECZAJĄCA (zabezpieczają, chronią postępowanie karne przed bezprawnym utrudnianiem postępowania)

FUNKCJA PREWENCYJNA (uniemożliwiają bezprawny wpływ na prawidłowy tok postępowania)

FUNKCJA OCHRONNA (chronią porządek prawny i społeczeństwo przed popełnieniem nowego, ciężkiego przestępstwa).

Aresztowanie prewencyjne (w celu realizacji funkcji ochronnej) może być stosowane tylko wyjątkowo.

NIEDOPUSZCZALNOŚĆ FUNKCJI ANTYCYPACYJNEJ

- Tymczasowe aresztowanie ma na celu prawidłowe zabezpieczenie toku postępowania na czas gromadzenia istotnych dowodów w sprawie i nie może spełniać funkcji kary. Nawet najbardziej dowodowo skomplikowana sprawa, szczególnie o charakterze gospodarczym czy majątkowym, nie może wydłużać go do nie akceptowanych rozmiarów.

Postanowienie Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 9 lipca 2008 r. II AKz 480/08, OSAKat 2008 nr 3, poz. 5, KZS 2008 nr 9, poz. 67, Legalis

LEGALNOŚĆ I CELOWOŚĆ STOSOWANIA ŚRODKÓW ZAPOBIEGAWCZYCH

- Środki zapobiegawcze muszą być oparte na konkretnej ustawowej podstawie prawnej (**legalne**), muszą być także konieczne, tj. niezbędne, przydatne i zastosowane dla realizacji prawnie dopuszczalnego celu (**celowe**). Stosowanie środków zapobiegawczych musi być **celowe**, uzasadnione koniecznością procesową

J. Skorupka [w]: J. Skorupka (red.), Kodeks postępowania karnego. Komentarz, legalis 2018, komentarz do art. 249 k.p.k.

ORGANY UPRAWNIONE DO STOSOWANIA ŚRODKÓW ZAPOBIEGAWCZYCH

- **Art. 250 [Zastosowanie tymczasowego aresztowania]**
- § 1. Tymczasowe aresztowanie może nastąpić tylko na mocy postanowienia sądu.
- § 2. Tymczasowe aresztowanie stosuje w postępowaniu przygotowawczym na wniosek prokuratora sąd rejonowy, w którego okręgu prowadzi się postępowanie, a w wypadkach niecierpiących zwłoki także inny sąd rejonowy. Po wniesieniu aktu oskarżenia tymczasowe aresztowanie stosuje sąd, przed którym sprawa się toczy.
- § 2a. We wniosku o zastosowanie tymczasowego aresztowania wymienia się dowody wskazujące na duże prawdopodobieństwo, że oskarżony popełnił przestępstwo, okoliczności przemawiające za istnieniem zagrożeń dla prawidłowego toku postępowania lub możliwości popełnienia przez oskarżonego nowego, ciężkiego przestępstwa oraz określonej podstawy stosowania tego środka zapobiegawczego i konieczności jego stosowania.

ORGANY UPRAWNIONE DO STOSOWANIA ŚRODKÓW ZAPOBIEGAWCZYCH

- **Art. 250 [Zastosowanie tymczasowego aresztowania]**
- § 2b. Jeżeli zachodzi uzasadniona obawa niebezpieczeństwa dla życia, zdrowia albo wolności świadka lub osoby dla niego najbliższej, prokurator dołącza do wniosku, o którym mowa w § 2a, w wyodrębnionym zbiorze dokumentów, dowody z zeznań świadka, których nie udostępnia się oskarżonemu i jego obrońcy.
- § 3. Prokurator, przesyłając wraz z aktami sprawy wniosek, o którym mowa w § 2, poucza podejrzanego o przysługujących mu w wypadku zastosowania tymczasowego aresztowania uprawnieniach oraz zarządza jednocześnie doprowadzenie go do sądu.
- § 3a. Jeżeli tymczasowe aresztowanie stosowane jest w postępowaniu sądowym, pouczenia oskarżonego o przysługujących mu w wypadku zastosowania tymczasowego aresztowania uprawnieniach dokonuje sąd niezwłocznie po ogłoszeniu lub doręczeniu oskarżonemu postanowienia o zastosowaniu tego środka zapobiegawczego.
- § 4. Inne środki zapobiegawcze stosuje sąd, a w postępowaniu przygotowawczym także prokurator.

WARUNKI ZASTOSOWANIA ŚRODKA ZAPOBIEGAWCZEGO

- W postępowaniu przygotowawczym można stosować środki zapobiegawcze tylko względem osoby, **wobec której wydano postanowienie o przedstawieniu zarzutów.** (art. 249 par. 2 k.p.k.),
- Przed zastosowaniem środka zapobiegawczego sąd albo prokurator stosujący środek przesłuchuje oskarżonego, chyba że jest to niemożliwe z powodu jego ukrywania się lub jego nieobecności w kraju. Należy dopuścić do udziału w przesłuchaniu ustanowionego obrońcę, jeżeli się stawia; zawiadomienie obrońcy o terminie przesłuchania nie jest obowiązkowe, chyba że oskarżony o to wnosi, a nie utrudni to przeprowadzenia czynności. O terminie przesłuchania sąd zawiadamia prokuratora (art. 249 par. 3 k.p.k.)
- Środki zapobiegawcze mogą być stosowane aż do chwili rozpoczęcia wykonania kary (art. 249 par. 3 k.p.k.)

PRZESŁANKA OGÓLNA STOSOWANIA ŚRODKÓW ZAPOBIEGAWCZYCH

- **Art. 249 [Podstawy i tryb stosowania]**
- § 1. Środki zapobiegawcze można stosować w celu zabezpieczenia prawidłowego toku postępowania, a wyjątkowo także w celu zapobiegnięcia popełnieniu przez oskarżonego nowego, ciężkiego przestępstwa; można je stosować tylko wtedy, **gdy zebrane dowody wskazują na duże prawdopodobieństwo, że oskarżony popełnił przestępstwo.**
- Jest to **jedyna przesłanka ogólna stosowania środków zapobiegawczych**

DUŻE PRAWDOPODOBIENSTWO

- Przy ustaleniu „dużego prawdopodobieństwa” w rozumieniu art. 249 § 1 KPK popełnienia przestępstwa prowadzący postępowanie musi dysponować takimi dowodami, które **stwarzają stan uprawdopodobnienia zbliżony do pewności.**
- Postanowienie Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 11 sierpnia 2009 r. II AKz 1006/09, OSA 2012 nr 1, poz. 2, str. 7, KZS 2012 nr 2, poz. 54, Legalis

-

DUŻE PRAWDOPODOBIENSTWO

- Na prokuratorze spoczywa więc ciężar wykazania, że zebrane w sprawie dowody wskazują na duże prawdopodobieństwo, że podejrzany popełnił zarzucane mu przestępstwo (art. 249 § 1 KPK) oraz że zachodzi uzasadniona obawa bezprawnego utrudniania przez podejrzanego prawidłowego toku postępowania (art. 258 § 1 i 2 KPK). (...) prokurator obowiązany jest podać dowody wskazujące na duże prawdopodobieństwo popełnienia przez podejrzanego zarzucanego mu przestępstwa oraz okoliczności przemawiające za istnieniem zagrożeń dla prawidłowego toku postępowania (art. 250 § 2a KPK).
- *Postanowienie Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu - II Wydział Karny z dnia 16 maja 2018 r. II AKz 307/18*

PODSTAWA DOWODOWA

- **Art. 249a [Podstawa orzeczenia o zastosowaniu lub przedłużeniu tymczasowego aresztowania]**
- § 1. Podstawę orzeczenia o zastosowaniu lub przedłużeniu tymczasowego aresztowania mogą stanowić ustalenia poczynione na podstawie:
 - **1)** dowodów jawnych dla oskarżonego i jego obrońcy;
 - **2)** dowodów z zeznań świadków, o których mowa w [art. 250 § 2b](#).
- § 2. Sąd, uprzedzając o tym prokuratora, uwzględnia z urzędu także okoliczności, których prokurator nie ujawnił, po ich ujawnieniu na posiedzeniu, jeżeli są one korzystne dla oskarżonego.

TREŚĆ POSTANOWIENIA

- **Art. 251 [Treść postanowienia]**
- § 1. W postanowieniu o zastosowaniu środka zapobiegawczego należy wymienić osobę, zarzucany jej czyn, jego kwalifikację prawną oraz podstawę prawną zastosowania tego środka.
- § 2. W postanowieniu o zastosowaniu tymczasowego aresztowania należy określić czas jego trwania, a ponadto oznaczyć termin, do którego aresztowanie ma trwać. Obowiązek każdorazowego oznaczenia terminu stosowania tymczasowego aresztowania trwa do uprawomocnienia się orzeczenia kończącego postępowanie. W przedmiocie tymczasowego aresztowania po wydaniu orzeczenia kończącego postępowanie orzeka sąd, który wydał to orzeczenie, a w razie przekazania sprawy do drugiej instancji - sąd odwoławczy.

TREŚĆ POSTANOWIENIA

- **Art. 251 [Treść postanowienia]**
- § 3. Uzasadnienie postanowienia o zastosowaniu środka zapobiegawczego powinno zawierać przedstawienie dowodów świadczących o popełnieniu przez oskarżonego przestępstwa, wykazanie okoliczności wskazujących na istnienie zagrożeń dla prawidłowego toku postępowania lub możliwości popełnienia przez oskarżonego nowego, ciężkiego przestępstwa w razie niezastosowania środka zapobiegawczego oraz określonej podstawy jego zastosowania i potrzeby zastosowania danego środka. W wypadku tymczasowego aresztowania należy ponadto wyjaśnić, dlaczego nie uznano za wystarczające zastosowanie innego środka zapobiegawczego.

ELEMENTY POSTANOWIENIA

Określenie osoby

- „Jana Kowalskiego, syna Mariana i Anny z domu Nowak, urodzonego dnia 27 lipca 1990 r. we Wrocławiu”

Zarzucany jej czyn

- „Podejrzanego o to, że w dniu 25 stycznia 2019 r. doprowadzając Marcina Nowaka do stanu bezradności poprzez zaaplikowanie mu środka nasennego zabrał Marcinowi Nowakowi telefon komórkowy marki Nokia model 3310”

Kwalifikacja prawna czynu

- Tj. o czyn z art. 280 par. 1 k.k.

ELEMENTY POSTANOWIENIA – C.D.

- na podstawie art. 249 par. 1 k.p.k. (podstawa ogólna)

Podstawa prawna zastosowania środka

- 258 par. 1 pkt 2 k.p.k. (podstawa szczególna - obawa mactwa)

- art. 275 par. 1 i 2 k.p.k. (podstawa zastosowania określonego środka zapobiegawczego)

LICZENIE OKRESU TYMCZASOWEGO ARESZTOWANIA

Art. 127c [Doprecyzowanie pojęcia dnia]

Za dzień trwania środka przymusu skutkującego pozbawieniem wolności przyjmuje się **okres 24 godzin liczony od chwili rzeczywistego pozbawienia wolności.**

Art. 265 [Sposób liczenia okresu tymczasowego aresztowania]

Okres tymczasowego aresztowania liczy się od dnia zatrzymania.

Elementy uzasadnienia postanowienia o zastosowaniu środka zapobiegawczego

Przedstawienie dowodów świadczących o dużym prawdopodobieństwie popełnienia przestępstwa przez oskarżonego

Potrzeba zastosowania danego środka

Wyjaśnienie dlaczego nie uznano za wystarczające zastosowania innego środka

Wykazanie tzw. „przesłanek szczególnych”

Okoliczności wskazujące na istnienie określonej podstawy jego zastosowania

*ocena możliwości popełnienia przez oskarżonego nowego, ciężkiego przestępstwa w razie niezastosowania środka zapobiegawczego

PRZYKŁAD SFORMUŁOWANIA

- Za istnieniem wymaganego przez przepis art. 249 § 1 k.p.k. stopnia prawdopodobieństwa przemawiają dowody zgromadzone w aktach sprawy na k: 3-5, 52-55, oraz 69-71. Dokonując elementarnej reasumpcji zebranego przez organ ścigania materiału dowodowego, należy podnieść, że podejrzany został rozpoznany w trakcie okazania przez pokrzywdzonego, którego oświadczenia w pełni pokrywają się z oświadczeniami złożonymi podczas przesłuchania w charakterze zawiadamiającego, a nadto sam podejrzany przyznaje się do zarzucanego mu czynu. Wersja podejrzanego jest zgodna z informacjami pozyskanymi od pokrzywdzonego, a nadto, w zakresie tego, że czyn będący przedmiotem badania w postępowaniu miano popełnić wspólnie przemawiają także wyjaśnienia współpodejrzanego- Jana Kowalskiego. Powyżej przedstawiony materiał dowodowy w pełni uzasadnia zaaprobowanie tezy, że materiał ów pozwala na przyjęcie dużego prawdopodobieństwa, że podejrzany dopuścił się zarzucanego mu czynu. Należy jednak podkreślić, że w sprawie sąd dostrzega nie więcej, niż „duże prawdopodobieństwo”, że podejrzany popełnił zarzucany mu czyn, nie przesądzając o jego odpowiedzialności, bowiem ostateczne rozstrzygnięcie o zakresie odpowiedzialności karnej, kwalifikacji prawnej, jest nie tylko niemożliwe, ale przede wszystkim niedopuszczalne, bo władny jest to uczynić dopiero sąd rozpoznający sprawę na etapie wyrokowania.

ZAŻALENIE NA POSTANOWIENIE O ZASTOSOWANIU ŚRODKA

- **Art. 252 [Zażalenie na postanowienie w przedmiocie środka zapobiegawczego]**
- § 1. Na postanowienie w przedmiocie środka zapobiegawczego przysługuje zażalenie na zasadach ogólnych, chyba że ustawa stanowi inaczej.
- § 2. Na postanowienie prokuratora w przedmiocie środka zapobiegawczego zażalenie przysługuje do sądu rejonowego, w którego okręgu prowadzi się postępowanie.
- § 3. Zażalenie na postanowienie w przedmiocie środka zapobiegawczego sąd rozpoznaje niezwłocznie, z tym że zażalenie na postanowienie w przedmiocie tymczasowego aresztowania nie później niż przed upływem 7 dni od przekazania sądowi zażalenia wraz z niezbędnymi aktami.

„ZASADY OGÓLNE”

- **Art. 460 [Termin do wniesienia zażalenia]**
- Zażalenie lub sprzeciw wnosi się w terminie 7 dni od daty ogłoszenia postanowienia, a jeżeli ustawa nakazuje doręczenie postanowienia - od daty doręczenia. Dotyczy to również zażalenia na zawarte w wyroku rozstrzygnięcie w przedmiocie kosztów lub opłat; jeżeli jednak odwołujący się złoży wniosek o sporządzenie na piśmie oraz doręczenie uzasadnienia wyroku, zażalenie można wnieść w terminie przewidzianym do wniesienia apelacji.
- **Art. 465 [Postępowanie przygotowawcze]**
- § 1. Przepisy dotyczące zażaleń na postanowienia sądu stosuje się odpowiednio do zażaleń na postanowienia prokuratora i prowadzącego postępowanie przygotowawcze.
- § 2. Na postanowienie prokuratora przysługuje zażalenie do sądu właściwego do rozpoznania sprawy, chyba że ustawa stanowi inaczej.

„ZASADY OGÓLNE”

- **Art. 425 [Zakres zaskarżania]**
- § 1. Od orzeczenia wydanego w pierwszej instancji przysługuje środek odwoławczy stronom oraz innym osobom wskazanym w przepisach ustawy.
- § 2. Orzeczenie można zaskarżyć w całości lub w części. Można także zaskarżyć brak określonego rozstrzygnięcia. Przedmiotem zaskarżenia może być również samo uzasadnienie orzeczenia.
- § 3. Odwołujący się może skarżyć jedynie rozstrzygnięcia lub ustalenia naruszające jego prawa lub szkodzące jego interesom. Ograniczenie to nie dotyczy [oskarżyciela publicznego](#). **(POJĘCIE GRAVAMEN)**
- § 4. Oskarżyciel publiczny ma prawo wnieść środek odwoławczy także na korzyść oskarżonego.

„ZASADY OGÓLNE”

- **Art. 426 [Dwustronność; wewnętrzny tryb odwoławczy]**
- § 1. [10\)](#) Od orzeczeń sądu odwoławczego oraz od orzeczeń wydanych przez Sąd Najwyższy nie przysługuje środek odwoławczy, chyba że ustawa stanowi inaczej.
- § 2. **Od postanowienia o zastosowaniu tymczasowego aresztowania wydanego na skutek zażalenia**, a także od wydanego w toku postępowania odwoławczego postanowienia o przeprowadzeniu obserwacji, zastosowaniu środka zapobiegawczego, nałożeniu kary porządkowej, zawieszeniu postępowania oraz w przedmiocie kosztów procesu, o których po raz pierwszy orzekał sąd odwoławczy, **przysługuje zażalenie do innego równorzędnego składu sądu odwoławczego**. Jeżeli zaskarżone postanowienie wydał sąd w składzie jednego sędziego, zażalenie rozpoznaje sąd odwoławczy w składzie trzech sędziów, chyba że zażalenie dotyczy postanowienia o nałożeniu kary porządkowej lub w przedmiocie kosztów procesu.

•

DYREKTYWY STOSOWANIA ŚRODKÓW ZAPOBIEGAWCZYCH

Dyrektywy:

adekwatności

adaptacji

minimalizacji

DYREKTYWA MINIMALIZACJI

- **Art. 257 [Wyjątkowość tymczasowego aresztowania; warunkowe tymczasowe aresztowanie]**
- § 1. Tymczasowego aresztowania nie stosuje się, jeżeli wystarczający jest inny środek zapobiegawczy.

•

tymczasowe aresztowanie powinno być stosowane w ostateczności, gdy inne (wolnościowe) środki zapobiegawcze nie będą w stanie zabezpieczyć prawidłowego toku postępowania karnego. Wymieniony przepis nakłada zatem na sąd stosujący i sąd przedłużający tymczasowe aresztowanie obowiązek rozważenia, czy dla zabezpieczenia prawidłowego toku postępowania karnego konieczne jest stosowanie tymczasowego aresztowania, czy też wystarczający jest inny środek o charakterze wolnościowym. Realizację wymienionego obowiązku zapewnia przepis art. 251 § 3 KPK, nakazujący w uzasadnieniu postanowienia w przedmiocie tymczasowego aresztowania wyjaśnić, dlaczego nie uznano za wystarczające zastosowanie innego środka zapobiegawczego (tak trafnie post. SA we Wrocławiu z 29.10.2008 r., II AKz 565/08, OSA 2009, Nr 6, poz. 23).

- J. Skorupka [w]: J. Skorupka (red.), *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, legalis 2020.

DYREKTYWA ADEKWATNOŚCI

Dyrektywa adekwatności (proporcjonalności) – nakazuje przy zastosowaniu określonego środka zapobiegawczego uwzględnić rodzaj i charakter obaw przyjętych za podstawę stosowania tego środka oraz nasilenie ich zagrożenia dla prawidłowego przebiegu postępowania w określonym jego stadium

w rzeczywistości decyduje o zastosowaniu konkretnego środka zapobiegawczego!

DYREKTYWA ADAPTACJI

- **Art. 253 [Uchylenie lub zmiana z urzędu]**
- § 1. Środek zapobiegawczy należy niezwłocznie uchylić lub zmienić, jeżeli ustaną przyczyny, wskutek których został on zastosowany, lub powstaną przyczyny uzasadniające jego uchylenie albo zmianę.
- § 2. Zastosowany przez sąd środek zapobiegawczy może być w postępowaniu przygotowawczym uchylony lub zmieniony na łagodniejszy również przez prokuratora.
- § 3. Sąd lub prokurator niezwłocznie zawiadamia pokrzywdzonego, jego przedstawiciela ustawowego lub osobę, pod której stałą pieczęć pokrzywdzony pozostaje, o uchyleniu, nieprzedłużeniu lub zmianie tymczasowego aresztowania na inny środek zapobiegawczy, jak również o ucieczce oskarżonego z aresztu śledczego, chyba że pokrzywdzony oświadczy, iż z takiego uprawnienia rezygnuje.
- § 4. W uzasadnionych przypadkach zawiadomienie, o którym mowa w § 3, przekazuje się również świadkowi.

DYREKTYWA ADAPTACJI

Nakaz uchylenia stosowanego środka zapobiegawczego odnosi się do sytuacji, w której ustaną podstawy jego stosowania ([art. 249 § 1](#) i [art. 258](#) KPK) albo gdy – pomimo istnienia podstaw – ujawnione zostaną okoliczności, które stoją na przeszkodzie stosowaniu środka zapobiegawczego ([art. 259](#) KPK)

- J. Skorupka [w]: J. Skorupka (red.), *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, legalis 2018, komentarz do art. 253 k.p.k.

PRZESŁANKI NEGATYWNE STOSOWANIA TYMCZASOWEGO ARESZTOWANIA

- **Art. 259 [Negatywne przesłanki stosowania tymczasowego aresztowania]**
- § 1. Jeżeli szczególne względy nie stoją temu na przeszkodzie, należy odstąpić od tymczasowego aresztowania, zwłaszcza gdy pozbawienie oskarżonego wolności:
 - 1) spowodowałoby dla jego życia lub zdrowia poważne niebezpieczeństwo;
 - 2) pociągałoby wyjątkowo ciężkie skutki dla oskarżonego lub jego najbliższej rodziny.
- § 2. Tymczasowego aresztowania nie stosuje się, gdy na podstawie okoliczności sprawy można przewidywać, że sąd orzeknie w stosunku do oskarżonego karę pozbawienia wolności z [warunkowym zawieszeniem](#) jej wykonania lub karę łagodniejszą albo że okres tymczasowego aresztowania przekroczy przewidywany wymiar kary pozbawienia wolności bez warunkowego zawieszenia.
- § 3. Tymczasowe aresztowanie nie może być stosowane, jeżeli przestępstwo zagrożone jest karą pozbawienia wolności nieprzekraczającą roku.
- § 4. Ograniczenia przewidziane w § 2 i 3 nie mają zastosowania, gdy oskarżony ukrywa się, uporczywie nie stawia się na wezwania lub w inny bezprawny sposób utrudnia postępowanie albo nie można ustalić jego tożsamości. Ograniczenie przewidziane w § 2 nie ma również zastosowania, gdy zachodzi wysokie prawdopodobieństwo orzeczenia środka zabezpieczającego polegającego na umieszczeniu sprawcy w zakładzie zamkniętym.

Względny
zakaz
stosowania
TA

spowodowałoby dla życia lub
zdrowia oskarżonego poważne
niebezpieczeństwo

Pociągałoby wyjątkowo ciężkie
skutki dla oskarżonego lub
jego najbliższej rodziny

Bezwzględny
zakaz
stosowania
TA

(*de facto*
również
względny)

przestępstwo
zagrożone jest karą
pozbawienia wolności
nieprzekraczającą
roku

Bezwzględny
zakaz
stosowania
TA

(*de facto*
również
względny)

na podstawie okoliczności sprawy można
przewidywać, że sąd orzeknie w stosunku do
oskarżonego karę pozbawienia wolności z
warunkowym zawieszeniem jej wykonania lub karę
łagodniejszą albo że okres tymczasowego
aresztowania przekroczy przewidywany wymiar kary
~~pozbawienia wolności bez warunkowego zawieszenia~~

(**chyba, że** zachodzi wysokie prawdopodobieństwo
orzeczenia środka zabezpieczającego polegającego na
umieszczeniu sprawcy w zakładzie zamkniętym)

Wyjątek!

- oskarżony ukrywa się,
uporczywie nie stawia się
na wezwania lub w inny
bezprawny sposób
utrudnia postępowanie
albo nie można ustalić
jego tożsamości

WNIOSEK O UCHYLENIE LUB ZMIANĘ ŚRODKA ZAPOBIEGAWCZEGO

- **Art. 254 [Wniosek o uchylenie lub zmianę]**
- § 1. Oskarżony może składać w każdym czasie wniosek o uchylenie lub zmianę środka zapobiegawczego; w przedmiocie wniosku rozstrzyga, najpóźniej w ciągu 3 dni, prokurator, a po wniesieniu aktu oskarżenia do sądu - sąd, przed którym sprawa się toczy.
- § 2. Na postanowienie w przedmiocie wniosku oskarżonemu zażalenie przysługuje tylko wtedy, gdy wniosek został złożony po upływie co najmniej 3 miesięcy od dnia wydania postanowienia w przedmiocie środka zapobiegawczego.
- § 3. Zażalenie na postanowienie sądu rozpoznaje ten sam sąd w składzie trzech sędziów.

•

WNIOSEK O UCHYLENIE LUB ZMIANĘ ŚRODKA ZAPOBIEGAWCZEGO

Odnośnie do tymczasowego aresztowania treść normy z art. 254 § 2 KPK sprowadza się do tego, że jeśli w rezultacie rozpoznania wniosku oskarżonego, tymczasowe aresztowanie nie zostanie uchylone lub zmienione na inny środek zapobiegawczy, to przysługuje mu zażalenie wtedy tylko, gdy złożył on wniosek po upływie co najmniej 3 miesięcy od wydania postanowienia w przedmiocie tymczasowego aresztowania (o zastosowaniu, przedłużeniu, odmowie uchylenia lub zmiany) (zob. uchw. SN(7) z 29.10.2004 r., I KZP 19/04, OSNKW 2004, Nr 10, poz. 91).

OBOWIĄZKI SĄDU ZWIĄZANE ZE STOSOWANIEM TA

- **Art. 261 [Obowiązek zawiadomienia]**
- § 1. O zastosowaniu tymczasowego aresztowania sąd jest obowiązany bezzwłocznie zawiadomić osobę najbliższą dla oskarżonego; może to być osoba wskazana przez oskarżonego.
- § 2. Na wniosek oskarżonego można również zawiadomić inną osobę zamiast lub obok osoby wskazanej w § 1.
- § 2a. O zastosowaniu tymczasowego aresztowania sąd zawiadamia organ prowadzący przeciwko oskarżonemu postępowanie w innej sprawie, o ile powziął informację o tym postępowaniu. Sąd poucza oskarżonego o treści art. 75 § 1.
- § 3. O zastosowaniu tymczasowego aresztowania sąd jest obowiązany niezwłocznie zawiadomić pracodawcę, szkołę lub uczelnię, w stosunku do żołnierza - jego dowódcę, a w przypadku, gdy oskarżonym jest przedsiębiorca lub niebędący pracownikiem członek organu zarządzającego przedsiębiorcy, na jego wniosek - zarządzającego przedsiębiorstwem.

OBOWIAZKI SĄDU ZWIĄZANE ZE STOSOWANIEM TA

- **Art. 262 [Inne obowiązki sądu]**
- § 1. Sąd stosujący tymczasowe aresztowanie ma obowiązek:
 - **1)** zawiadomienia o tym sądu opiekuńczego, jeżeli zachodzi potrzeba zapewnienia opieki nad dziećmi aresztowanego;
 - **2)** zawiadomienia organu opieki społecznej, jeżeli zachodzi potrzeba roztoczenia opieki nad osobą niedołązną lub chorą, którą aresztowany się opiekował;
 - **3)** przedsięwzięcia czynności niezbędnych do ochrony mienia i mieszkania aresztowanego.
- § 2. O poczynionych wystąpieniach i wydanych zarządzeniach należy powiadomić tymczasowo aresztowanego.

OBOWIĄZEK ZWOLNIENIA; TA W POSTĘPOWANIU MIĘDZYINSTANCYJNYM

- **Art. 264 [Niewzłoczne zwolnienie; aresztowanie międzyinstancyjne]**
- § 1. W razie uniewinnienia oskarżonego, umorzenia lub warunkowego umorzenia postępowania, warunkowego zawieszenia wykonania kary, wymierzenia kary pozbawienia wolności odpowiadającej co najwyżej okresowi tymczasowego aresztowania, skazania na karę łagodniejszą niż pozbawienie wolności albo w razie odstąpienia od wymierzenia kary, zarządza się niezwłoczne zwolnienie tymczasowo aresztowanego, jeżeli nie jest on pozbawiony wolności w innej sprawie.
- § 2. W razie skazania oskarżonego tymczasowo aresztowanego na karę inną niż wymieniona w § 1 albo w razie umorzenia postępowania z powodu niepoczytalności sprawcy i orzeczenia środka zabezpieczającego polegającego na umieszczeniu go w zakładzie zamkniętym, sąd, po wysłuchaniu obecnych stron, wydaje postanowienie co do dalszego stosowania tymczasowego aresztowania.

OBOWIĄZEK ZWOLNIENIA; TA W POSTĘPOWANIU MIĘDZYINSTANCYJNYM

- **Art. 264 [Niewzłoczne zwolnienie; aresztowanie międzyinstancyjne]**
- § 2a. W razie umorzenia postępowania z powodu niepoczytalności sprawcy i orzeczenia środka zabezpieczającego polegającego na umieszczeniu go w zakładzie zamkniętym można zastosować tymczasowe aresztowanie.
- § 3. W wypadku prawomocnego orzeczenia środka zabezpieczającego polegającego na umieszczeniu sprawcy w zakładzie zamkniętym można zastosować tymczasowe aresztowanie do czasu rozpoczęcia wykonywania środka, jednak nie dłużej niż na okres 3 miesięcy, z możliwością jednorazowego przedłużenia w szczególnie uzasadnionym wypadku na kolejny miesiąc.
- § 4. Tymczasowe aresztowanie w wypadku orzeczenia środka zabezpieczającego polegającego na umieszczeniu sprawcy w zakładzie zamkniętym wykonuje się w warunkach umożliwiających stosowanie odpowiedniego postępowania leczniczego, terapeutycznego, rehabilitacyjnego oraz resocjalizacyjnego.

PRZESŁANKI SZCZEGÓLNE ŚRODKÓW ZAPOBIEGAWCZYCH

PRZESŁANKI SZCZEGÓLNE

- **Art. 258 [Tymczasowe aresztowanie i pozostałe środki zapobiegawcze, przesłanki stosowania]**
- § 1. Tymczasowe aresztowanie i pozostałe środki zapobiegawcze można stosować, jeżeli zachodzi:
 - **1) uzasadniona obawa ucieczki lub ukrycia się oskarżonego**, zwłaszcza wtedy, gdy nie można ustalić jego tożsamości albo nie ma on w kraju stałego miejsca pobytu;
 - **2) uzasadniona obawa, że oskarżony będzie nakłaniał do składania fałszywych zeznań lub wyjaśnień albo w inny bezprawny sposób utrudniał postępowanie karne.**

PRZESŁANKI SZCZEGÓLNE

- **Art. 258 [Tymczasowe aresztowanie i pozostałe środki zapobiegawcze, przesłanki stosowania]**
- § 2. Jeżeli oskarżonemu zarzuca się popełnienie zbrodni lub występku zagrożonego karą pozbawienia wolności, której górna granica wynosi co najmniej 8 lat, albo gdy sąd pierwszej instancji skazał go na karę pozbawienia wolności nie niższą niż 3 lata, potrzeba zastosowania tymczasowego aresztowania w celu zabezpieczenia prawidłowego toku postępowania może być uzasadniona grożącą oskarżonemu surową karą.
- § 3. Środek zapobiegawczy można **wyjątkowo** zastosować także wtedy, gdy zachodzi uzasadniona obawa, że oskarżony, któremu zarzucono popełnienie zbrodni lub umyślnego występku, popełni przestępstwo przeciwko życiu, zdrowiu lub bezpieczeństwu powszechnemu, zwłaszcza gdy popełnieniem takiego przestępstwa groził.

PRZESŁANKI SZCZEGÓLNE

- **Art. 258 [Tymczasowe aresztowanie i pozostałe środki zapobiegawcze, przesłanki stosowania]**
- § 4. Decydując o zastosowaniu określonego środka zapobiegawczego, uwzględnia się rodzaj i charakter obaw wskazanych w § 1-3, przyjętych za podstawę stosowania danego środka oraz nasilenie ich zagrożenia dla prawidłowego przebiegu postępowania w określonym jego stadium.

PRZESŁANKI SZCZEGÓLNE

W każdym wypadku, w którym organ postępowania rozważa zastosowanie środka zapobiegawczego, muszą zaistnieć:

Przesłanka ogólna
zastosowania środka
zapobiegawczego (art. 249
par. 1 k.p.k.)

CO NAJMNIJ JEDNA
przesłanka szczególna
zastosowania środka
zapobiegawczego (art. 258
par. 1 k.p.k.)

OBAWA UCIECZKI LUB UKRYCIA SIĘ

•
Ukrywanie się jest definiowane jako **unikanie kontaktu z organem procesowym**, czego konsekwencją jest **niestawianie się na wezwania i niemożność skontaktowania się z oskarżonym z powodu nieznajomości aktualnego miejsca jego pobytu, świadomie przez niego wywołanej**. **Ucieczka** definiowana jest jako **wydalenie się oskarżonego z miejsca pobytu znanego organowi procesowemu bez podania adresu i bez zamiaru rychłego powrotu**.

- *Postanowienie Sądu Apelacyjnego w Krakowie - II Wydział Karny z dnia 9 marca 2018 r. II AKz 105/18, KZS 2018 nr 3, poz. 35, Legalis*

OBAWA UCIECZKI LUB UKRYCIA SIĘ

- Niezasadnym okazał się zarzut naruszenia art. 258 § 1 pkt 1 KPK. Prawdą jest, że po ujawnieniu, że pokrzywdzony nie żyje oskarżony oczekiwał na przyjazd Policji. Fakt ten świadczy jednak tylko o tym, że oskarżony nie podjął ucieczki, czy też prób ukrywania się. **Powołany wyżej przepis nie uzależnia jednak stosowania tymczasowego aresztowania od uprzedniego faktu ucieczki, czy ukrywania się oskarżonego, ale jedynie od samej obawy podjęcia przez niego tego typu form oddziaływania na postępowanie.** Zasadnie przy tym uznał Sąd I instancji, że obawy tej należy upatrywać w braku stałego miejsca zamieszkania oskarżonego, który z uwagi na konflikt z rodziną wyprowadził się z dotychczas zajmowanego zamieszkania.
- Postanowienie Sądu Apelacyjnego w Katowicach - II Wydział Karny z dnia 14 stycznia 2015 r. II AKz 813/14, OSAKat 2015 nr 1, poz. 5, KZS 2015 nr 5, poz. 103, Legalis

OBAWA „MATACTWA”

- Sama znajomość podejrzanego ze świadkami czy współpodejrzanymi, nie rodzi jeszcze obawy, iż będzie on podejmował działania zmierzające do nakłaniania ich do składania fałszywych zeznań, czy też w inny bezprawny sposób będzie utrudniał postępowanie karne. Obawa, o której mowa w dyspozycji art. 258 § 1 pkt 2 k.p.k., co do zasady musi być uzasadniona konkretnymi okolicznościami wskazującymi na jej istnienie, a przede wszystkim wcześniejszym zachowaniem podejrzanego podjętym w tym właśnie celu, jak i zachowaniem innych osób i nie można jej istnienia jedynie wywodzić z hipotetycznego domniemania podejmowania przez podejrzanego takich działań.

Postanowienie Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 9 listopada 2016 r. II AKz 576/16, LEX nr 2242178

OBAWA „MATACTWA”

- 1. Rację ma Sąd Okręgowy, że dla przyjęcia obawy matactwa **nie jest konieczne, aby podejrzany podjął już konkretne zachowania utrudniające postępowanie**. Aresztowania nie stosuje się za to, że podejrzany wcześniej postępowanie utrudniał, ale stosuje się je dlatego, **aby podejrzany nie miał szansy podjąć takich zachowań, to jest aby takim jego zachowaniom zapobiec**.
- 2. Fakty uzasadniające odstąpienie od tymczasowego aresztowania powinny zostać udowodnione, a ich wykazanie obciąża stronę, która je zgłasza. W badanej sprawie skarżący obrońca podejrzanego ani w petitum zażalenia, ani w jego uzasadnieniu nie zamieścił jakichkolwiek informacji wskazujących na istnienie okoliczności z art. 259 § 1 k.p.k., ani też Sąd Apelacyjny nie dostrzegł takich okoliczności, pozwalających odstąpić od aresztowania ze względów humanitarnych.

Postanowienie Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 29 grudnia 2015 r. II AKz 479/15, LEX nr 2062875

•

OBAWA „MATACTWA”

- Wprawdzie ma rację skarżący, że w sprawie brak jest dowodu na to, iż podejrzany podejmował próby bezprawnego wpływu na postępowanie karne. **Gdyby jednak dowody te istniały mielibyśmy do czynienia z sytuacją, w której podejmowanie owych prób było faktem.** Powołany przepis stanowi jednak, iż przesłanką stosowania tymczasowego aresztowania jest istnienie "obawy" podejmowania czynności zmierzających do bezprawnego wpływu na postępowanie karne, a nie ich podejmowanie. W przedmiotowej sprawie obawa ta jest realna, jeśli tylko uwzględni się, że zgromadzony w sprawie materiał dowodowy uprawdopodobnia w dużym stopniu, że podejrzany nie tylko brał udział w zorganizowanej grupie przestępczej, ale nią kierował.
- Postanowienie Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 30 lipca 2014 r. II AKa 466/14, LEX nr 1616052

ZAGROŻENIE SUROWĄ KARĄ

- Podstawy stosowania tymczasowego aresztowania, określone w art. 258 § 2 k.p.k., przy spełnieniu przesłanek wskazanych w art. 249 § 1 i art. 257 § 1 k.p.k. i przy braku przesłanek negatywnych określonych w art. 259 § 1 i 2 k.p.k., stanowią samodzielne przesłanki szczególne stosowania tego środka zapobiegawczego.
- Uchwała Sądu Najwyższego 7 sędziów z dnia 19 stycznia 2012 r. I KZP 18/11, OSNKW 2012/1/1
- **JEDNAKŻE:**
- Zastosowanie tymczasowego aresztowania z powodu surowej kary grożącej lub wymierzonej oskarżonemu czyni nieprzewidywalnym stosowanie wymienionego przepisu dla oskarżonego. Przepis ten nie zawiera bowiem jasno i precyzyjnie określonych przesłanek tymczasowego aresztowania, które pozwalałyby w każdej sytuacji na ocenę, czy zachowanie oskarżonego aktualizuje wystąpienie przesłanek tymczasowego aresztowania, a tym samym konieczność zabezpieczenia prawidłowego toku postępowania za pomocą zastosowania wymienionego środka.

ZAGROŻENIE SUROWĄ KARĄ

- **JEDNAKŻE:**

- Tymczasowego aresztowania nie można jednak stosować automatycznie za każdym razem, gdy oskarżony zostanie skazany na karę 3 lat pozbawienia wolności, bez zbadania wszystkich przesłanek stosowania tego środka. Zasadniczym celem tego środka jest bowiem zabezpieczenie prawidłowego toku postępowania karnego. Tylko ten procesowy cel może uzasadniać jego zastosowanie na podstawie art. 258 § 2 k.p.k.

•

Unormowanie umożliwiające stosowanie tymczasowego aresztowania z tego powodu, że oskarżonemu postawiono określony zarzut bądź skazano go na karę pozbawienia wolności określonej wysokości, jest niedopuszczalne, gdyż wprowadza automatyzm pozbawienia wolności, bez względu na to, czy w rzeczywistości występuje zagrożenie dla prawidłowego przebiegu postępowania i w konsekwencji potrzeba ochrony tego postępowania.

Jerzy Skorupka, O niekonstytucyjności art. 258 § 2 k.p.k. Skorupka Jerzy, O niekonstytucyjności art. 258 § 2 k.p.k., PiP 2018/3/5-18

STOSOWANIE ŚRODKA PREWENCYJNIE

- Środek zapobiegawczy można wyjątkowo zastosować także wtedy, gdy zachodzi uzasadniona obawa, że oskarżony, któremu zarzucono popełnienie zbrodni lub umyślnego występku, popełni przestępstwo przeciwko życiu, zdrowiu lub bezpieczeństwu powszechnemu, zwłaszcza gdy popełnieniem takiego przestępstwa groził (art. 258 par. 3 k.p.k.)
- Przesłanka ta realizuje przede wszystkim funkcje pozaprocesowe (ewentualnie funkcję predeliktualną – prewencyjną) i z tego powodu **ma charakter wyjątkowy**. Zastosowane na tej podstawie tymczasowe aresztowanie zwane jest często aresztem prewencyjnym, jakkolwiek przesłanka, o której mowa, odnosi się do wszystkich środków zapobiegawczych. Należy przypomnieć, że [art. 5 ust. 1 lit. c](#) EKPC zezwala na tymczasowe aresztowanie w celu zapobieżenia popełnieniu nowego przestępstwa przez oskarżonego, przy czym uzasadniona obawa jako podstawa zastosowania środka zapobiegawczego zakłada istnienie faktów lub informacji przekonywających obiektywnego obserwatora, iż dana osoba mogła dopuścić się przestępstwa. Uznanie obawy za uzasadnioną zależy jednak od okoliczności sprawy
- K. Dudka [w]: K. Dudka (red.), *Kodeks Postępowania Karnego. Komentarz.*, lex/el. 2018, komentarz do art. 258 k.p.k.

TYMCZASOWE ARESZTOWANIE WARUNKOWE

- **Art. 257 [Wyjątkowość tymczasowego aresztowania; warunkowe tymczasowe aresztowanie]**
- (...)
- § 2. Stosując tymczasowe aresztowanie, sąd może zastrzec, że środek ten ulegnie zmianie pod warunkiem złożenia, nie później niż w wyznaczonym terminie, określonego poręczenia majątkowego; na uzasadniony wniosek oskarżonego lub jego obrońcy, złożony najpóźniej w ostatnim dniu wyznaczonego terminu, sąd może przedłużyć termin złożenia poręczenia.
- * § 3. Jeżeli prokurator oświadczy, najpóźniej na posiedzeniu po ogłoszeniu postanowienia wydanego na podstawie § 2, że sprzeciwia się zmianie środka zapobiegawczego, postanowienie to, w zakresie dotyczącym zmiany tymczasowego aresztowania na poręczenie majątkowe, staje się wykonalne z dniem uprawomocnienia.

* przepis dodany w nowelizacji lipcowej, obowiązuje od października 2019 r.

CZAS STOSOWANIA ŚRODKÓW ZAPOBIEGAWCZYCH

Jeżeli zachodzi potrzeba stosowania tymczasowego aresztowania po wydaniu pierwszego wyroku przez sąd pierwszej instancji, każdorazowe jego przedłużenie może następować na okres nie dłuższy niż 6 miesięcy.

Zasada: do chwili rozpoczęcia wykonywania kary (art. 249 par. 4 k.p.k.)

TA – wyjątkowo na okres do 12 miesięcy – przez sąd I instancji na wniosek prokuratora, jeżeli ze względu na szczególne okoliczności sprawy nie można było ukończyć postępowania przygotowawczego w terminie 3 –miesięcznym

Przedłużenie ponad okres 12 miesięczny i 2 letni: sąd apelacyjny, w którego okręgu prowadzi się postępowanie na wniosek sądu, przed którym sprawa się toczy, a w postępowaniu przygotowawczym na wniosek właściwego prokuratora bezpośrednio przełożonego wobec prokuratora prowadzącego lub nadzorującego śledztwo jeżeli konieczność taka powstaje w związku z [zawieszeniem](#) postępowania karnego, czynnościami zmierzającymi do ustalenia lub potwierdzenia tożsamości oskarżonego, wykonywaniem czynności dowodowych w sprawie o szczególnej zawichości lub poza granicami kraju, a także celowym przewlekaniem postępowania przez oskarżonego.

TA – na czas nie dłuższy, niż 3 miesiące (art. 263 par. 1 k.p.k.)

Zasada: łączny okres stosowania tymczasowego aresztowania do chwili wydania pierwszego wyroku przez sąd pierwszej instancji nie może przekroczyć 2 lat.

Z wnioskiem o przedłużenie okresu tymczasowego aresztowania należy wystąpić, z jednoczesnym przesłaniem właściwemu sądowi akt sprawy, nie później niż 14 dni przed upływem dotychczas określonego terminu stosowania tego środka

Jednak: przedłużenia nie stosuje się, jeśli gdy kara realnie grożąca oskarżonemu za zarzucane mu przestępstwo nie przekroczy 3 lat pozbawienia wolności, a w stosunku do terminu wskazanego w § 3, gdy nie przekroczy ona 5 lat pozbawienia wolności, chyba że konieczność takiego przedłużenia jest spowodowana celowym przewlekaniem postępowania przez oskarżonego.

POSTANOWIENIE SA WE WROCŁAWIU Z 6 LISTOPADA 2019 R., II AKZ 879/19

- W przepisie art. 263 § 4 KPK zawarta jest dyrektywa prawidłowej organizacji postępowania przygotowawczego, zgodnie z którą postępowanie przedsądowe ma być prowadzone w taki sposób, aby nie było potrzeby stosowania tymczasowego aresztowania przez okres dłuższy niż 12 miesięcy, gdyż w takim wypadku przedłużenie wymienionego środka może nastąpić jedynie wyjątkowo.
- Uzasadniając wniosek o nadzwyczajne przedłużenie tymczasowego aresztowania na podstawie art. 263 § 4 KPK, prokurator powinien wykazać, że dołożono najdalej idącej staranności dla sprawnego przebiegu postępowania przygotowawczego i skoncentrowano czynności procesowe w celu ograniczenia czasu trwania tego środka do niezbędnego minimum.
- Podejrzany nie może bowiem ponosić negatywnych konsekwencji niewłaściwego zorganizowania i prowadzenia postępowania przygotowawczego, którego nadmierne rozbudowanie podmiotowe i przedmiotowe ostatecznie może prowadzić do niemożliwości jego ukończenia w rozsądnym terminie. Przedłużenie tymczasowego aresztowania ma stymulować sprawne prowadzenie postępowania.
- Gwarancyjny charakter normy z art. 263 § 4 KPK wyraża się w tym, że zapobiega dowolnie długiemu tymczasowemu aresztowaniu w postępowaniu przygotowawczym, określając granice temporalne tego środka zapobiegawczego. Organy ścigania powinny zatem prowadzić postępowanie przygotowawcze w taki sposób, aby nie przedłużać tymczasowego aresztowania podejrzanego na okres powyżej roku. Pozbawienie wolności na tak długi okres czasu dopuszczalne jest bowiem w razie wystąpienia wyjątkowych okoliczności określonych w wymienionym przepisie.
- Gwarancyjny charakter normy z art. 263 § 4 KPK nakazuje rygorystyczne interpretowanie jej treści. Niedopuszczalne jest zwłaszcza rozszerzające interpretowanie przesłanki „wykonywania czynności dowodowych o szczególnej zawichości”.

WYROK TK Z 24 LIPCA 2006 R., SK 58/03

- → Art. 263 § 4 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. - Kodeks postępowania karnego w części obejmującej zwrot: "a także z powodu innych istotnych przeszkód, których usunięcie było niemożliwe" w zakresie, w jakim odnosi się do postępowania przygotowawczego, jest niezgodny z art. 41 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 1 i 3 Konstytucji oraz jest zgodny z art. 45 ust. 1 Konstytucji.
- Tym rozwiązaniem ustawodawca ustanowił kolejny wyjątek, w tym wypadku jednak nie od reguły zawartej w art. 263 § 1 KPK, lecz od wyjątku zawartego w art. 263 § 2 i 3, tworząc piętrową konstrukcję "wyjątku od wyjątku". Jego specyfika polega na tym, iż w przeciwieństwie do poprzedzających go przepisów nie zawiera on wskazania, na jaki konkretnie czas można ustanowić tymczasowe aresztowanie. Wymaga tylko, by był to "okres oznaczony". Ponadto, **umożliwiając przekroczenie granic łącznego, całkowitego czasu tymczasowego aresztowania, nie określa żadnej innej bariery czasowej dla łącznego okresu stosowania tymczasowego aresztowania ani nie wprowadza innego rodzaju ograniczeń, np. co do liczby możliwych postanowień sądu w przedmiocie przedłużenia okresu tymczasowego aresztowania, przez co element "tymczasowości" takiego aresztowania staje się bardzo nieostry.**
- **Czyni bowiem z ustawowego "wyjątku od wyjątku" przedłużania tymczasowego aresztowania poza ustawowy termin normę nader łatwą do zastosowania, gdyż przesłanki w niej występujące z trudem poddają się określonym i obiektywnym kryteriom oceny. W rezultacie wyjątek może być łatwo przekształcalny w regułę. Brak określonej granicy, czasowej lub innej, dla przedłużania tymczasowego aresztowania z powodu ostatniej wymienionej tam przesłanki, jedynie potęguje taką ocenę przepisu w końcowym fragmencie.**

Na postanowienie wydawane na podstawie art. 263 par. 4 k.p.k. służy zażalenie do SA w składzie trzyosobowym (tzw. zażalenie poziome)

W przypadku zbiegu tymczasowego aresztowania z wykonywaną karą pozbawienia wolności orzeczoną w innej sprawie do okresów, o których mowa w § 2 i 3, zalicza się okres odbywania przez tymczasowo aresztowanego kary pozbawienia wolności

ŹRÓDŁA:

1. S. Waltoś, *Proces karny : zarys systemu*, Warszawa 2009,
2. J. Skorupka (red.), *Proces karny*, Warszawa 2018,
3. J. Skorupka (red.), *Kodeks postępowania karnego : komentarz*, Warszawa 2018,
4. K. Dudka (red.), *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, Warszawa 2018,
5. R.A. Stefański, S. Zabłocki (red.), *Kodeks postępowania karnego. Tom I. Komentarz do art. 1-166*, Warszawa 2017.